

2020-06-25
Fi2020/02999/K

Finansdepartementet

Statskontoret
Torsgatan 11
101 27 Stockholm

Uppdrag till Statskontoret att följa utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statskontoret att 2020 – 2023 översiktligt redovisa och analysera utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner och deras verksamheter.

Ekonomistyrningsverket ska bistå Statskontoret med de uppgifter som behövs för uppdragets genomförande.

Statskontoret ska årligen, senast den 31 mars, till regeringen (Finansdepartementet) lämna en redovisning för det föregående året. Slutredovisningen av denna del av uppdraget, som även ska innehålla en fördjupad analys av utvecklingen, ska ske senast den 31 mars 2023. En redovisning av användningen för samtliga riktade statsbidrag ska därutöver årligen lämnas senast den 30 juni. Slutredovisningen av denna del av uppdraget ska ske senast den 30 juni 2023.

Bakgrund

Sverige är en enhetsstat, med en långtgående kommunal självstyrelse, vilket medför att statens styrning måste utformas efter en avvägning mellan behovet av nationell styrning och utrymmet för den kommunala självstyrelsen. Staten har behov av att styra kommuner och regioner för att säkerställa att nationella mål och ambitioner får genomslag i de kommunala verksamheterna. Styrningen av den kommunala sektorn sker genom lag och med tillämpning av en proportionalitetsprincip (8 kap. 2 § första stycket 3 och 14 kap. 3 § regeringsformen). Viss föreskriftsrätt kan delegeras genom bemyndiganden från riksdagen till regeringen, eller den myndighet som

regeringen bestämmer. Det är också vanligt förekommande med annan styrning, t.ex. överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), handlingsplaner, nationella inriktningsdokument, riktade statsbidrag, uppföljning, samt tillsyn och utvärdering av de kommunala verksamheterna. Dessutom förekommer rådgivning, utbildning och andra insatser för kunskapsspridning samt erfarenhetsutbyte mellan statliga aktörer samt kommuner och regioner.

Regeringen anser att det finns anledning att på ett samlat och strukturerat sätt följa utvecklingen av statens styrning av kommunsektorn. Statskontoret fick mot den bakgrunden den 13 december 2017 (Fi/2017/04702/K) i uppdrag att fr.o.m. 2018 t.o.m. 2020 översiktligt redovisa och analysera utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner och deras verksamheter. Uppdraget slutredovisades den 28 februari 2020.

Regeringen följer utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner i syfte att ge sektorn goda förutsättningar att hantera sina uppgifter, utveckla sin verksamhet och stärka sin kapacitet att möta olika utmaningar. Det är väsentligt att statens styrning ger avsedd effekt och att staten väljer effektiva sätt, för både staten och kommunsektorn, att utöva styrningen. I detta ingår att beakta styrningens samlade omfattning, både när det gäller enskilda verksamhetsområden och utifrån ett kommunalt helhetsperspektiv. Det är viktigt, eftersom kommunala verksamheter ofta påverkas av styrning från flera håll, medan statliga utvärderingar av en viss styrnings effekter främst genomförs inom respektive verksamhetsområde. Kommunerna och regionerna måste hantera styrningen samlat vid resursfördelning, kompetensförsörjning och eventuella anpassningar av organisationen. För att kunna utveckla den statliga styrningen av kommuner och regioner behöver regeringen även fortsättningsvis ett samlat kunskapsunderlag om hur styrningen utvecklas över tid.

Närmare om uppdraget

Årlig redovisning

Statskontoret ges i uppdrag att följa utvecklingen av den statliga styrningen av kommuner och regioner och deras verksamheter. Uppdraget omfattar all statlig styrning, dvs. av både obligatoriska och frivilliga verksamheter, samt styrning som sker som en följd av EU-medlemskapet. Syftet är att årligen ge

regeringen ett samlat underlag om styrningens utveckling. Inom ramen för detta uppdrag ska Statskontoret särskilt redovisa:

- nya eller väsentligt förändrade lagar och förordningar, med betydande påverkan på kommunsektorns verksamheter och funktionssätt, samt i vilken utsträckning grunden för regleringen härrör från EU,

- omfattningen och nivån på generella bidrag inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner,

- samtliga riktade statsbidrag och kostnadsersättningar, med uppgift om bl.a. storlek, fördelning efter utgiftsområde, eventuellt slutår samt uppgifter om utfall på aggregerad nivå och för enskilda bidrag, användningsområden och eventuellt särskilt styrande bidragsvillkor (t.ex. medfinansierings- och samverkanskrav) och, i förekommande fall, typ av fördelningsnyckel,

- nya eller förändrade bemyndiganden att meddela föreskrifter riktade mot kommunsektorn,

- vilka statliga myndigheter som utövar styrning över verksamheter i kommuner och regioner och vilken roll dessa myndigheter har (t.ex. tillsynsmyndigheter eller stödjande myndigheter),

- regeringsbeslut om uppdrag till statliga myndigheter med betydande påverkan på kommuner och regioner,

- nya eller väsentligt förändrade myndighetsföreskrifter, allmänna råd och liknande styr- och stödåtgärder, samt pågående utvecklingsarbete hos myndigheterna avseende styrning av kommuner och regioner,

- ny eller väsentligt förändrad annan statlig styrning, t.ex. genom överenskommelser med SKR, handlingsplaner, nationella samordnare och nationella inriktningsdokument, samt

- tillsatta statliga offentliga utredningar som rör statens styrning av kommuner och regioner.

Redovisningen ska innehålla en kort översiktlig beskrivning av förändringarna och, i den utsträckning som det är möjligt utifrån tidigare årsredovisningar, jämförelser med tidigare år. Statskontoret ska även

genomföra en sammanfattande analys, baserad på de uppgifter som samlas in enligt ovan, t.ex. skillnader mellan olika verksamhetsområden avseende användning av styrmedel och varifrån den statliga styrningen kommer.

Särskilt om åtgärder med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19
För redovisningen avseende 2020 ska Statskontoret särskilt redovisa vilka tidsbegränsade åtgärder staten vidtagit gentemot kommuner och regioner med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19.

Fördjupad analys

Statskontoret ska göra en fördjupad analys av den samlade styrningens utveckling, bl.a. utifrån de årliga redovisningarna, lämnade utredningar, större utvärderingar och uppföljningsrapporter, principiella yttranden och uttalanden från Lagrådet och riksdagen samt relevant forskning.

Statskontoret ska analysera konsekvenserna av den samlade statliga styrningen för kommuner och regioner, t.ex. när det gäller prioriteringar och möjligheter att utveckla verksamheterna. Inom ramen för analysen ska Statskontoret inhämta synpunkter från SKR samt enskilda kommuner och regioner.

Inom ramen för denna del av uppdraget ska Statskontoret analysera i vilken utsträckning som möjligheten att ta tillvara verksamhetsnära kompetens och erfarenhet i kommuner och regioner påverkas av den statliga styrningen. Uppdraget omfattar all statlig styrning och styrning som sker från EU. I uppdraget ingår inte att värdera enskilda styrmedel eller styrningen inom enskilda verksamhetsområden.

Genomförande

Statskontoret ska särskilt beakta möjligheterna att använda befintlig information, t.ex. information inom olika verksamhetsområden eller information som SKR samlar in. Om Statskontoret konstaterar att viss information saknas som är av sådan karaktär att myndigheten bedömer den som nödvändig för att säkerställa en relevant uppföljning av styrningens utveckling ska Statskontoret, i dialog med Regeringskansliet (Finansdepartementet), lämna förslag till hur denna information kan inhämtas. Statskontoret ska vid genomförandet av uppdraget föra en dialog med SKR och berörda statliga myndigheter.

På regeringens vägnar

Lena Micko

Henrik Källsbo

Kopia till

Statsrådsberedningen/EU och SAM EU
Justitiedepartementet/L6 och SSK
Socialdepartementet/ FS, SAM, SF och SOF
Finansdepartementet/BA, BB, E2, SFÖ, OU och SPN
Utbildningsdepartementet/ GV, S och UH
Miljödepartementet/KE, KL, MK och NM
Näringsdepartementet/JL, MK och RTL
Kulturdepartementet/KL, KO och MD
Arbetsmarknadsdepartementet/A, IAS och JÄM
Infrastrukturdepartementet/D, DF, US, YM och TP,
Förvaltningsavdelningen/FCK
Ekonomistyrningsverket
Länsstyrelserna
Riksantikvarieämbetet
Statens kulturråd
Sveriges Kommuner och Regioner